

SREĆKO BOŽIČEVIĆ

DRĀGA ZAVRATNICA – A NE "FJORD"

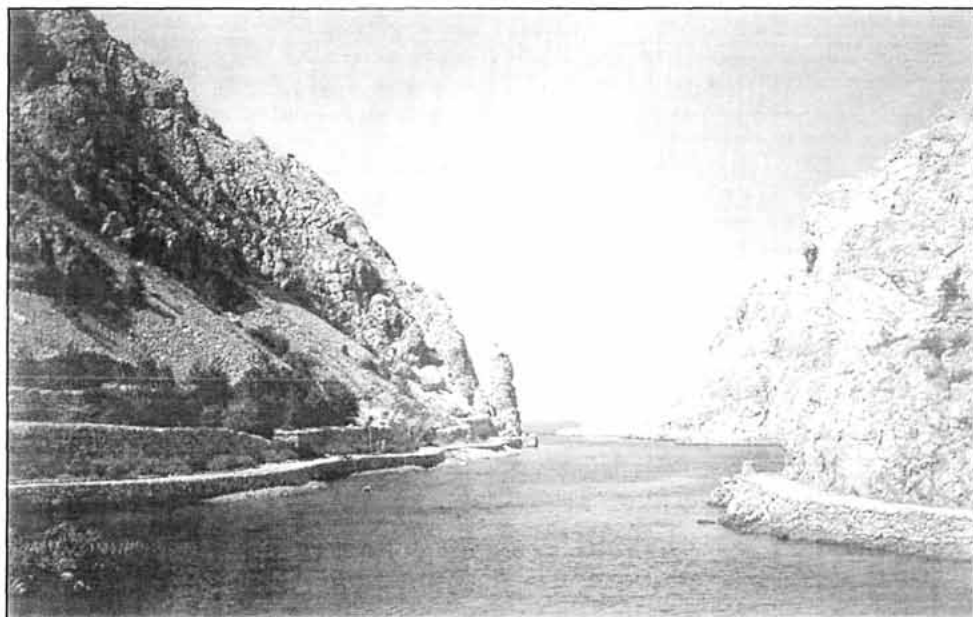
Srećko Božičević
Ul. Šegrta Hlapića
HR 10000 Zagreb

UDK: 81'373.21:551.435.3](497.5)

Ur: 2002-07-15

Iako iskreno vjerujem da naši čitatelji sigurno znadu za točnost naslova mog priloga, ali i njih – koji svojim mogućnostima mogu utjecati na "mjerodavne" – kao i druge kojima će po raznim školama ili čitaonicama i knjižnicama ovaj *Senjski zbornik* doći do ruke, želim još jednom upozoriti na ovu našu prirodnu rijetkost uz Jadransku obalu i na činjenicu prečestog pogrešnog navođenja!

I u Klaićevu *Rječniku stranih riječi* stoji da je ford (fjord), norv., uzak i u duljinu veoma istegnut, dubok, vrlo razgranat morski zaljev sa strmim i visokim obalama. Fjordovi su karakteristični za Skandinaviju (osobito za Norvešku). U Anićevo pak *Rječniku hrvatskoga jezika* navodi se ista riječ kao norv.eur. uz bitan dodatak: "nastao erozijom ledenjaka"... Za hrvatsku riječ *draga* postoji pojašnjenje: 1. manji morski zaljev; zaton; 2. rij. dugačka dolina. U najnovijoj *Hrvatskoj enciklopediji* – knj. 3 (Da-Fo) navodi se također riječ *draga* uz objašnjenje: "dolina koja se pruža okomito ili koso na orografsku os (smjer pružanja) gorja; redovito je erozijskog podrijetla. U Primorju se taj naziv upotrebljava za zaljeve koji su nastali potapanjem donjih dijelova takvih dolina". Isto se navodi i u *Hrvatskom općem leksikonu* (1996), a uz pojam Jablanac piše: "naselje i luka na obali Velebitskog kanala, 158 st." Spominje se 1179. Turizam. Trajektna veza za otok Rab. U blizini drāga Zavratica. Ispod teksta je snimka ove geomorfološke pojave s potpisom: JABLANAC, Zavratica.

Sl. 1. Pogled s istoka na drāgu Zavratnicu južno kod Jablanca, snimio dr. Srećko Božičević

Suvišno bi bilo navoditi stručnu literaturu, jer ona nije dostupna današnjim turističkim "djelatnicima" iako raspolažu i s kompjutorima i uz telefonske brojeve i brojeve faksa svoje destinacije navode i *e-mail* vezu – ali što to sve vrijedi kada uz njihovu osnovnu naobrazbu i sveopće i turističko školovanje to nije postalo činjenično znanje, jer tada se ne bi dogodilo da Turistička zajednica grada Senja izda prospekt svoga grada, Sv. Jurja, Lukova, Klade, Krasnog Polja, Starigrada i Jablanca sa slikom Zavratnice potpisanom s FJORD!

Očito da jedan od razloga za tu postojeću pogrješku možemo potražiti i u rezultatima zadnjeg popisa našeg pučanstva iz kojeg je vidljiva porazna činjenica odnosa pismenih i nepismenih Hrvata, te koliko ljudi ima samo opće, a koliko srednje i više školovanje! Na žalost iz tog se popisa ne vidi koliko ima "podobnih" na raznim dužnostima, a koliko školovanih i sposobnih ne radi ono što im je prava struka... Brojne vozače na Jadranskoj magistrali koji voze od Senja prema Karlobagu, a žele se zaputiti na otok Rab, oznake uz cestu na vrijeme će upozoriti na skretanje prema Jablancu i trajektnoj luci ako produžuju dalje na otok Rab. Na žalost – nekoliko kilometara prije skretanja prema moru kod zaseoka Živi Bunari nema table koja bi vozače upozorila da se s lijeve

strane nalazi grandiozni otvor ili luk, tzv. kameni most Šuplja draga – jedinstven geomorfološki detalj na podnožju Velebita, uz koji se voze. Šteta što obližnje parkiralište nije uređeno da se na njemu može malo zastati, te pogledati i snimiti taj detalj – a kada bi postojala tu i neka omanja drvena kućica s razglednicama i suvenirom u obliku ovog detalja, očito bi si "turistički radnici" zadali "nepotrebnog" posla, što izlazi iz "okvira" samo izdavanja soba i kreveta, pa makar za jednu noć! Drugdje, izvan granica Hrvatske, iz tog bi prirodnog detalja napravili pravi posao i atrakciju – gdje je atrakcija i stablo starije od stotinu godina!

Silazimo s glavne ceste i vijugavim serpentinama nakon jedno četiri kilometra nađemo se usred staroga primorskog naselja smještenog kao u kamenom gnijezdu, zaokružujući svoju morsku uvalu. Uz moderne kuće i brojne ugostiteljske objekte – zbog trajektne luke(!) – samo mjesto ima bogatu povijest i šteta je što uz neke još stare kuće taj detalj nije i danas više naglašen, jer bi i to zanimalo turiste. Nekima je poznat i planinarski dom Miroslava Hirca – donedavno najniži planinarski dom u Hrvatskoj, ali je on ishodišna točka za zaljubljenike – planinare, koji svojim nogama i s naprtnjačama na leđima kreću put vrhova našeg Velebita kako bi ga što bolje upoznali – ili se pak nakon lutanja po njegovim prostranim vrhuncima od Alana spuste starom cestom ovamo do mora da se koji dan u domu odmore od planinskih užitaka! Rijetko koji od planinara ne krene označenom stazom prema Zavratinici bez obzira na to što ga poneka tabla upozorava na razgledanje "fjorda"!

Zaista, tko je god željan pravog mira i predaha u tišini ove drage, a među njima u prvom redu brojni turisti koji vozilima dođu do trajekta, svoje bi čekanje u nekoj restauraciji radije zamijenili za kraći odmor i razgibavanje od sjedenja u vozilu! Put se pomalo uzdiže do davno izgrađenog vidikovca s kojega se pruža pogled na morsku pučinu s obližnjim otokom Rabom i na sure, sive stijene dugoga velebitskog masiva što se protegnuo nad nama čitavim horizontom od istoka prema zapadu. Staza se dalje spušta polagano do strmih hridina iznad mora. Kada prođemo kroz omanji usjek i mali tunel, ulazimo u sam zaljev ili dragu Zavratinicu. I dok je sada oko nas s obje strane samo goli kamen, njegovo sivilo razbija zelenilo pokojega oštrog zelenog grma primorske makije te, ovisno o godišnjem dobu, više ili manje trave, cvijeća i miris kadulje.

Na nekoliko su mjesta uz našu stazu zaustavljena sagrađenim zidovima poneka siparišta, a iz ono nešto malo plodne zemlje raste nekoliko borova i čempresa. U nekoliko malih dražica moguće je i kupanje ili osvježanje u smaragdno čistom moru ili to ostavljamo za kasnije a sada nastojimo doći do

kraja drage, a možda se zaputiti i do suprotne strane i tada se plivajući vratiti prema stazi kojom smo došli.

Sl. 2. Slikovita drāga Zavratinica južno kod Jablanca, snimio dr. Srećko Božičević

Ulaz u dragu s jadranske pučine nije baš uočljiv dok se ne dođe do preko 200 m širokog prilaza smještenog ispod 120 m visoke Klačnice (arheološki lokalitet!) i nešto nižeg Zagončiča s južne strane. Čitava draga uvučena je nešto manje od 800 m u podnožje kamenih obronaka izgrađenih u dobro okršenim tercijskim vapnencima, brečama i konglomeratima mlade paleogenske starosti. Širina drage varira od 10 do 15 metara, uz neznatna proširenja po kojima dobiva izgled omanjih zatona. Dubina mora na ulazu je oko 20 m, a u središnjem dijelu oko 10 m, a more postaje sve pliće prema svom kraju.

Mir i tišinu zaljeva narušava samo krik galeba, talasanje mora i zujanje pčela koje oblijeću mirisno cvijeće, a povremeno se ovamo uputi i poneki čamac ili neki jedrenjak potraži svoj kraći odmor. Zvuk motora od čamca odbija se od visokih hridina dok ponovno sve ne utihne.

Na kraju drage bilo je uređeno odmorište s klupama, koje povremeno zbog nebrige znade biti i uneređeno, a ovdje je bila i cisterna s vodom kišnicom, koja sada nije više za piće. I dok iza naših leda struji zrak s podnožja Velebita, nakon odmora možemo se zaputiti prema otvorenoj pučini mora ili se – ako je povoljno vrijeme – prema svojoj volji i raspoloživoj snazi polagano uspeti jedva vidljivom stazom uz Krajkovu dragu ili Peršinac iznad drage da ju razgledamo malo s visine i snimimo za uspomenu.

Svuda je oko nas goli krš, sivkasto bijeli kamen s tragovima svog sastava, išaran ostrim brazdama od kiše i raspucan od sunčeve topline. Možda su nekoć davno u geološkoj prošlosti – dok ovaj dio jadranske potoline nije bio ispunjen morem – na tadanjim uzvisinama ove planine bili i ledenjaci ili debele naslage leda i snijega, koji se u vrijeme glacijalnih izmjena hladne i tople klime otapao i kao snažna bujica usijecao i u ovu velebitsku dragu ispod strmih planinskih obronaka. Očito je da su se bujični tokovi u najmlađoj geološkoj prošlosti svojom snažnom erozijom usijecali u ovaj kamen te se u njega urezivali nalik na torent Velike i Male Paklenice na jugu ove planine. Kada je Jadransko more ispunilo i ovaj dio svoje potoline prema Kvarneru i Istri, i draga Zavrtnica dolazi pod more, ali nije bila tako duga kao Lijski kanal u Istri. O snazi te erozivno-korozivnoj snazi površinske vode najbolji je dokaz i već spomenuti kameni most u Šupljoj drazi kod Živih bunara. Zbog svoje jedinstvenosti Zavrtnica je zaštićena Zakonom kao geomorfološki spomenik pod red. br.178, 25. XII. 1964. kao "morem potopljena bujična dolina".

Literatura

- Vladimir JELASKA, Geološka priča o Ljubici, *Lički planinar*, Gospić, 2001, 10, 3-4.
Josip POLJAK, *Planinarski vodič po Velebitu*, Zagreb, 1929.
Željko POLJAK i sur., *Velebit*, Zagreb, 1969, 19-26, 210-212.
Željko POLJAK, Planine Hrvatske, *PSH*, Zagreb, 1986, 394-398,
B. SOKAČ – L. NIKLER – I. VELIĆ – P. MAMUŽIĆ, (1974). *Osnovna geološka karta*, list Gospić, M 1:100.000 i Tumač K 33-127 list Gospić (1976), Beograd

Sl. 3. Krš na rubu Baških Oštarija, stara Vrata i prijevoj Kubus,
snimio dr. Srećko Božičević